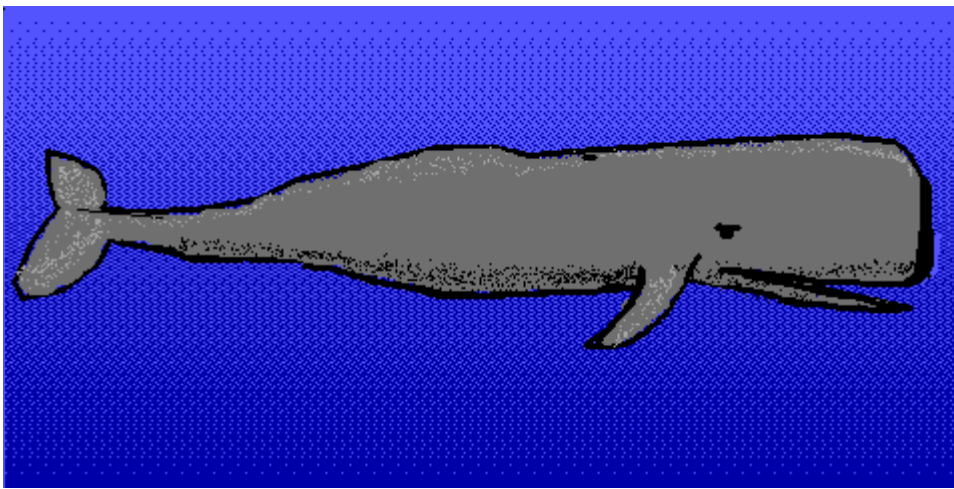


เรื่องของปลาวาฬเพอร์ม

(ตอนจบ)

ร.ท.หญิง กนกกร วีระประจักษ์
กองวิชากฎหมายและสังคมศาสตร์

เคยเล่าเรื่องปลาวาฬเพอร์มว่ามีรูปร่างและคุณลักษณะอย่างไรแล้ว ตอนนี้จะกล่าวถึงอุปนิสัย ลักษณะเด่นอีกประการหนึ่งของปลาวาฬชนิดนี้ไปจนถึงถิ่นที่อยู่อาศัยเรื่อยไปถึงศัตรูตามธรรมชาติ (ที่ใช่และไม่ใช่มนุษย์)



ปลาวาฬเพอร์มเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลกที่ยังมีชีวิตอยู่ในขณะนี้ บางตัวหนักถึง ๕๐ ตัน ยาว ๖๒ ฟุต แม้ว่าปลาวาฬสีน้ำเงินจะตัวใหญ่กว่า แต่ก็ไม่มีฟัน เวลากินอาหารอาศัยการดูดเอาน้ำทะเลเข้าไปและมีอวัยวะที่ทำหน้าที่คล้ายตะแกรงกรองเอาส่วนที่เป็นปลา และสัตว์อื่น ๆ รวมถึงแพลงตอนไปย่อยสลายในกระเพาะ สำหรับปลาวาฬเพอร์มนั้นชอบล่าสัตว์และใช้ฟันจับเหยื่อก่อนเขมือบไปย่อยในกระเพาะตามระเบียบ แนนอนสัตว์ที่ถูกล่าขอมเป็นสัตว์ตระกูลปลา และ ปลาหมึกทั้งหลายอันเป็นอาหารหลักของปลาวาฬชนิดนี้

นอกจากนั้นปลาวาฬเพอร์มยังใช้เสียงเป็นอาวุธในการล่า มันใช้น้ำมันในสมอง (spermaceti หรือ sperm oil) เป็นเสมือนกระจกรวมเสียง (sound lens) ในการรวมพลังเสียงให้พุ่งไปสูเป้าหมาย เช่น ปลา หรือ ปลาหมึก เสียงที่ระเบิดออกมาสามารถทำให้เป้าหมายหยุดชะงัก หรือหากพุ่งไปถูกที่สำคัญ

สามารถสังหารเป้าหมายได้ จากนั้นปลาวาฬเพอร์มก็จะกลืนเหยื่อลงไปทั้งเป็นบ้าง ตายแล้วบ้างตามอรรถศาสตร์

น่าแปลกที่ว่าอาหารและศัตรูตามธรรมชาติของปลาวาฬเพอร์มคือปลาหมึกยักษ์ ทั้งคู่เป็นคู่ต่อสู้ที่สูสีพอพิศพอเหวี่ยงกัน เหมือนพังพอนกับงูเห่า แต่ไม่มีใครบอกได้ว่าสัตว์ชนิดไหนไปรุกรานอีกชนิดหนึ่งก่อน ปกติแล้วปลาหมึกยักษ์จะพยายามใช้หนวดรัดปลาวาฬให้ตาย ในขณะที่ปลาวาฬก็พยายามจะกินปลาหมึก

ในทางชีววิทยา สัตว์จำพวกปลาวาฬนั้นมีปอด ดังนั้นจำเป็นต้องโผล่ขึ้นมาหายใจเสมอ ๆ (และการที่เราเห็นปลาวาฬพ่นน้ำออกมา นั่นที่จริงแล้วปลาวาฬหายใจออกเป็นไอน้ำอุ่นๆเมื่อปะทะกับอากาศบนผิวทะเลที่เย็นกว่าก็เกิดการกลั่นตัว (condense) เป็นน้ำ) เพื่อการล่าหาอาหาร ปลาวาฬเพอร์มสามารถดำน้ำได้ลึกถึง ๓, ๓๐๐ ฟุตใช้เวลานาน ๕๐ นาที ก่อนจะโผล่ขึ้นมาหายใจอีกครั้ง

ปลาวาฬเพอร์มส่วนใหญ่จะชอบอยู่ในน้ำเย็นมากกว่าน้ำอุ่น มักพบในทะเลทางด้านเหนือและใต้ของโลกซึ่งมีอากาศหนาว และเชื่อกันว่ามันจะไม่แฉะเวียนกันมาถึงบริเวณเส้นศูนย์สูตรซึ่งมีอากาศร้อนกว่ามาก ดังนั้น ปลาวาฬเพอร์มทางทะเลอาร์คติก (ขั้วโลกเหนือ) จะเป็นคนละลายพันธุกับทางทะเลแถบแอนตาร์คติก (ขั้วโลกใต้)



A chunk of Ambergris found in a sperm whale's intestine.

ปลานี้เองเป็นที่มาของขี้ปลาวาฬ (ambergris) ที่นำมาเป็นส่วนประกอบสำคัญในการทำเครื่องสำอางและทำน้ำหอมให้มึกลิ่นติดทนนาน น้ำมันในสมองของมัน (spermaceti หรือ sperm oil) มีลักษณะคล้ายขี้ผึ้งใช้ทำยา ทำน้ำมันผสมเครื่องสำอาง เป็นน้ำมันหล่อลื่นชั้นดี และเทียนไข กลุ่มชนบางพวกใช้เป็นน้ำยาขัดหนัง ใช้ทำความสะอาดรองเท้า สำหรับไขมันเป็นชั้น ๆ ตลอดทั้งตัว (blubber) ที่ปลาวาฬเอาไว้ต่อสู้กับความหนาวนั้นเป็นแหล่งของน้ำมันชั้นดีที่ได้มาจากการเอามาใส่หม้อขนาดใหญ่ สุมไฟให้

ไขมันละลาย ใช้ทำสบู่

ชาวอเมริกันล่าปลาวาฬเปอร์ดัมกันมากในช่วงศตวรรษที่ ๑๙ จนกระทั่งถึงปี ค.ศ. ๑๙๒๐ ปลาวาฬชนิดนี้เกือบสูญพันธุ์ ในปี ค.ศ.๑๙๔๖ มีการจัดตั้งคณะกรรมการว่าด้วยการล่าปลาวาฬนานาชาติ (International Whaling Committee—IWC) ขึ้นเพื่อจัดระเบียบการล่าปลาวาฬ ครั้นถึงปี ค.ศ.๑๙๘๒ IWC มีมติให้เลิกการล่าปลาวาฬเพื่อการค้าเพราะเกรงว่าปลาวาฬจะสูญพันธุ์หมด โดยจะมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๑๙๘๕ เป็นต้นไป หากทว่าการห้ามล่านี้ไม่ได้รับรวมถึงการล่าเพื่อการวิจัยทางวิทยาศาสตร์



บางประเทศเช่น ไอซ์แลนด์ นอร์เวย์ และญี่ปุ่นจึงยังคงล่าอยู่โดยอ้างเหตุผลนี้ ในปี ค.ศ.๑๙๘๗ IWC ขอร้องให้ทุกประเทศห้ามการล่าเพื่อการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ แต่ไม่เป็นผล อย่างไรก็ตามในปี ค.ศ.๑๙๙๐ ประเทศไอซ์แลนด์ประกาศห้ามการล่าปลาวาฬเพื่อการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ เพราะทนแรงบีบของกลุ่มกรีนพีซ (Greenpeace) ที่จะคว่ำบาตรประเทศไอซ์แลนด์ โดยการชักชวนชาวโลกไม่ให้ซื้อปลาจากประเทศนี้

ในปี ค.ศ. ๑๙๘๒ มีการประชุมขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยเรื่องสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่กรุงริโอ เดอ จานีโร ประเทศบราซิล (หรือที่รู้จักกันดีว่า Earth Summit) เนื่องในโอกาสครบรอบ ๒๐ ปีของการประชุมว่าด้วยสิ่งแวดล้อมครั้งแรกที่กรุงสตอกโฮล์มประเทศสวีเดน มีความตกลงหลายอย่างเกิดขึ้นในการที่จะคุ้มครองพันธุ์พืชและสัตว์เพื่อจะรักษาไว้ซึ่งความหลากหลายของสายพันธุ์ หากทว่าในปีเดียวกันนั้นเองประเทศนอร์เวย์มีแผนที่จะกลับไปล่าปลาวาฬเพื่อการค้าอีก

มีกรณีประวัติศาสตร์น่ารู้เกี่ยวกับการล่าปลาวาฬที่สามารถพลิกหน้าประวัติศาสตร์ระหว่างอเมริกันชนกับคนญี่ปุ่นที่น่าสนใจอยู่คือ ญี่ปุ่นในสมัยโบราณนั้นปิดประเทศไม่ติดต่อดำขายกับคนต่างชาติทุกชาติ เพราะกลัวว่าชาวต่างชาติโดยเฉพาะพวกฝรั่งตาน้ำข้าว ที่มักจะใช้ศาสนาคริสต์เป็นเครื่องมือจะ

มายึดครองประเทศญี่ปุ่นอันเป็นที่รัก

เหตุการณ์คล้าย ๆ กันนี้เกิดขึ้นกับประเทศไทยในยุคไล่เลี่ยกันคือเมื่อครั้งสมัยสมเด็จพระเพทราชา กรุงศรีอยุธยาที่เคยเป็นเมืองติดต่อกับนานาชาติสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช มีความสัมพันธ์อันดีถึงขนาดส่งคณะทูตไปเยือนพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ ถึงกรุงปารีสประเทศฝรั่งเศสกลับกลายมาปิดประเทศ เพราะกลัวอิทธิพลฝรั่ง แต่สยามยังติดต่อกับประเทศอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ฝรั่งคือประเทศในทวีปเอเชีย เช่น จีน อินเดีย ประเทศสยามหรือไทยเราเปิดประเทศติดต่อกับฝรั่งอีกครั้งหนึ่งในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวแห่งกรุงรัตนโกสินทร์

หากแต่ญี่ปุ่นนั้นไม่มีการเลือกปฏิบัติ การปิดประเทศนั้นปิดสำหรับทุกชาติ ดังนั้นจึงมีนโยบายว่า หากจับคนต่างชาติได้ให้สังหารเสียให้สิ้น ที่นี้คนต่างชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งคนอเมริกัน นิยมมาล่าปลาวาฬแถบทะเลญี่ปุ่นที่อยู่ทางเหนือเพราะแถบนี้มีกระแสน้ำอุ่นและน้ำเย็นไหลผ่าน มีสัตว์น้ำอุดมสมบูรณ์อันเป็นแหล่งอาหารของปลาวาฬ ทว่าการสัญจรทางน้ำแถบนี้ต้องเผชิญกับคลื่นลมรุนแรงทำให้เรือแตกอยู่หลายหน คนอเมริกันที่ถูกพัดมาติดเกาะญี่ปุ่นแทบไม่มีใครรอดกลับไปได้ ที่รอดไปก็อยู่ในสภาพย่ำแย่ ทำให้สหรัฐอเมริกาต้องมาเจรจากับญี่ปุ่นขอให้เปิดประเทศ ครั้งแรกที่มาตี ๆ ก็ไม่ยอมเปิด ในที่สุดนายพลเพอร์รี่แล่นเรือติดอาวุธเต็มขนาดมาถึงท่าหน้ากรุงโตเกียวบอกว่าขอให้เปิดหน่อยเถอะ อีกหนึ่งปีจะมาฟังคำตอบว่าจะเปิดประเทศหรือไม่ แล้วก็แล่นเรือกลับไป

ญี่ปุ่นในสมัยนั้นคือสมัยเมจิ ตรงกับสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวของไทย จึงจำเป็นต้องเปิดประเทศเพราะดูท่าแล้วสู้ไม่ไหวเพราะเรือก็ใหญ่ แล่นยังเร็วมากถ้ารบไปต้องแพ้แน่ ๆ แม้จะฝืนกระแสน้ำของชาวมูไรที่ไม่อยากคบต่างชาติ หากแต่สมัยนั้นเป็นยุคที่ญี่ปุ่นรับเอาวิทยาการต่าง ๆ เข้ามาเช่น เรือกลไฟ รถไฟ รถยนต์ กล้องถ่ายรูป เป็นต้น สร้างพื้นฐานให้ญี่ปุ่นมีความพร้อมในการที่จะเป็นมหาอำนาจต่อไปในอนาคต

การที่ญี่ปุ่นประสบความสำเร็จในการพัฒนาประเทศเป็นเพราะส่งนักศึกษาไปหาความรู้ในประเทศที่เก่งด้านนั้นจริง ๆ เช่น การทหารที่เยอรมัน กฎหมายที่ฝรั่งเศส เป็นต้น คนที่กลับมาก็เป็นคนที่มีคุณภาพ ต่อมาญี่ปุ่นเริ่มเลียนแบบมหาอำนาจในการแสวงหาอาณานิคมเมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๑ ยุติลง เริ่มจากไปยึดประเทศเกาหลีทั้งที่เกาหลีเป็นประเทศในปกครองของจีน (เหมือนเชียงใหม่กับกรุงศรีอยุธยา) และบางส่วนของจีนเช่น แหลมซานตุงบนแผ่นดินใหญ่ และเกาะไต้หวัน ยึดดินแดนของเยอรมันในหมู่เกาะแปซิฟิก และบางเกาะของรัสเซีย ญี่ปุ่นไม่กลัวจีนเพราะจีนแพ้สงครามโลก ครั้งที่ ๑ และยังคงอยู่กับการเมืองภายในจะทำอะไรก็ลำบาก หากกลัวรัสเซียจะมาตอบแทนแก้แค้นเลยไปทำ

สัญญาที่อังกฤษ ว่าหากใครรุกรานญี่ปุ่นก็ถือว่ารุกรานอังกฤษด้วย ชาตินี้เกรงใจเลยไม่มีใครทำอะไร หากแต่ญี่ปุ่นถูกอังกฤษบีบให้คืนดินแดนให้ประเทศจีนเพราะเป็นการกระทำอันไม่สมควรที่ไปยึดดินแดนของชาติอื่น ญี่ปุ่นกลัวชาติมหาอำนาจจึงคืนดินแดนให้ โดยไม่รู้ที่อังกฤษทำเช่นนั้น เพราะกลัวญี่ปุ่นขยายอำนาจมารบกวนผลประโยชน์ของตนอันจะพึงมีพึงได้ในประเทศทางเอเชีย เมื่อญี่ปุ่นคืนดินแดนแล้ว ต่อมาไม่นานอังกฤษก็เข้าไปยึดเป็นของตนเอง

เล่าเรื่องปลาวาฬแต่มาจบลงที่ญี่ปุ่นท่านผู้อ่านคงจะเห็นได้ว่า ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศนั้นไม่มีอะไรสำคัญโดดเด่นอยู่เพียงอย่างเดียว ทุกอย่างสามารถเชื่อมโยงถึงกันหมด ทั้งมิติทางประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม ความเชื่อ สิ่งแวดล้อม ไปยังมิติทางเศรษฐกิจ การเมือง การทหาร การปกครอง จนกระทั่งทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ต่างผสมผสานกันทอเป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นบนโลกใบนี้ ลวดลายจะงดงามหรือซับซ้อนยุ่งเหยิงอย่างไร ก็อยู่ในมือของทุกคน

อ้างอิง

๑. Science and Nature, **The Environment Conservation**, interactive CD-Rom
๒. The Unmuseum-The Sperm Whale, <http://unmuseum.mus.pa.us/spermw.htm>
๓. คีตกฤษ์ ปราโมช, **จากญี่ปุ่น**, สำนักพิมพ์ก้าวหน้า, กันยายน ๒๕๐๕